

ДЕВЕТНАЕСТА СТАТУСНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ХАГ, 28. НОВЕМБРА 2006. ГОДИНЕ

Судски чиновник: Устаните, молим.

Међународни кривични суд за бившу Југославију сада заседа.

Изволите сести!

Председавајући судија: Добро јутро, свима у овој судници и око суднице. Господине секретару, молим вас најавите предмет.

Изгледа да микрофон секретара не функционише, молим вас користите други микрофон само да бисте могли да најавите предмет. Мој ради, молим вас изволите. Приближите се.

Секретар: Хвала, часни суде, ово је предмет ИТ-03-67-Т, тужилац против Војислава Шешеља.

Председавајући судија: Хвала, господине секретару. Колико сам схватио већина микрофона раде, односно не раде ни микрофони?

Тужилац: Раде.

Председавајући судија: Можемо да наставимо. Веће је обавештено, секретаријат га је обавестио да господин Шешељ није желео да дође на суд, односно у судницу, или није био у могућности да дође, али барем није изразио жељу да жели да дође. Имамо неколико процедуралних питања, али ћемо их оставити након што Тужилаштво заврши са својом уводном речју. Госпођо Уерц-Рецлаф 15 минута. Јуче смо вам рекли да имате укупно 50 минута.

Тужилаштво: Хвала, часни суде. Сада ћу да се осврнем на једну другу групу жртава и другу групу злочина. Поново ћете видети карту. То је карта бр. 2. у нашем регистратору, и желела бих да скренем вашу пажњу на Мостар и Невесиње. У јужној Босни и Херцеговини те општине су релевантне за циљеве у вези са долином Неретве и излазом на море. Осим тога, Мостар је важан јер су у њему биле две велике војне касарне, аеродром и други војни објекти. Један дечак, муслиман, који је сретно живео са својом породицом у малом селу у општини Невесиње, видео је као се распада његов мирни сеоски свет у јуну 1992. године. Породица није урадила ништа погрешно. Није учествовала у политици или војним питањима и осећала се безбедно у Невесињу, у општини у којој је живело већинско српско становништво. Под чврстом контролом српских снага. Породица се осећала безбедно чак и када су други муслимани почели да се крију у шуми и одлазе. У јуну 1992. године, породица тог дечака је била последња која је напустила село схватајући да муслимани нису безбедни у Невесињу, да се убијају недужни цивили, да се уништавају куће и села гранатирају. Дечак са својим родитељима, дедом и баком, малом браћом и другим рођацима покушао је да побегне у правцу Мостара. Али су их српски војници заробили. Одвели су их у заточенички објект у селу Зјевље. Тамо су уплашена деца морала да гледају и слушају како њихове рођаке туку у муче. Троје деце је онда одвојено од својих родитеља и деда и бака. То је било последњи пут да су родитељи видели своје родитеље, деде и баке, јер су ови одведени и убијени. Тела су касније пронађена у једној јами. Деца су и даље била у заточеништву, прво у Зјимљу, а онда у подруму зграде СУП-а у Невесињу у неподношљивим условима. Придружило им се још четворо врло мале деце и две старије жене. Након приближно петнаест дана заточеништва, ова група испрепадане деце и две старице одведени су у праву Стоца и српски војници су их оставили усред беспућа. На крају су их спасили хрватски војници. Након што су изгубили родитеље и деде и баке, деца су након рата одрасла у сиротишту.

Једно од њих ће бити сведок овде. Њихова судбина је само један од многих примера људских патњи и Невесињу и Мостару. Тужилаштво ће понудити доказе, исказе жртава војника и вештака о неколико масовних убиства почињених у јуну 1992. године у Невесињу и Мостару које су починиле српске снаге. Наиме, убиство осамдесет осам (88) муслиманских цивила 13. јуна на депеу Убарак у Мостару. Убиство осамнаест (18) несрпских цивила у градској мртвачници Сутини у Мостару истог дана. Убиство више од седамдесет (70) цивила муслимана који су заробљени када су бежали из Невесиња 22. јуна 1992. године. Међу њима много деце, жена и старца. Убиство две жене које су биле заточене и нападноване на Борачком језеру. Тужилаштво ће такође понудити доказе од другим злочинима које су починиле српске снаге, укључујући сексуално нападновање. Посебно на том истом језеру.

Зашто Тужилаштво сматра оптуженог одговорним? Пре рата ни Српска радикална странка ни Српски четнички покрет нису били приметно присутни у Мостару. Међутим, у седном Невесињу Арсен Граховац је промовисао идеологију СЧП. Од 1991. године наомамо његов кафић "Равна гора" постао је место окупљања припадника и симпатизера СЧП и Српске радикалне странке. Граховац је основао јединицу која се звала "Карађорђе", а ова јединица се састојала 80-100 припадника и симпатизера СЧП и Српске радикалне странке и деловала је и у Мостару и у Невесињу. Група којом је командовао Граховац није била једина група добровољаца који су били повезани са оптуженим Шешељом. Од јесени 1991. године и посебно 1992. године, Српска радикална странка и СЧП добровољци из Србије и Црне Горе и са бојних поља у Хрватској су почели да стижу. Ови добровољци су били под командом Бранислава Вакића, човека којег сам већ раније поменула и вези са Вуковаром и Радована Радовића. Средином маја 1992. године српске снаге су заузеле Мостар и то снаге, које су се састојале од ЈНА, Српске територијалне одбране, добровољаца Српске радикалне странке и СЧП, Црвених беретки и српске државне безбедности, у офанзиви којом је командовао генерал Момчило Перишић. Чућемо учеснике у том нападу у томе да је Оливер Барет, један од водећих команданата Српске радикалне странке, СЧП био тесно повезан са руководством Српске радикалне странке стигао из Београда и био присутан у војном штабу ЈНА у Мостару, где је комуницирао са добровољцима Српске радикалне странке, СЧП који су учествовали у офанзиви. Добровољци Српске радикалне странке, СЧП били су такође међу трупима које су у јуну 1992. године нападе муслиманска села и насеља у општини Невесиње. У кампањи прогона до које је дошло у Мостару и Невесињу, добровољци Српске радикалне странке, СЧП су се истицали међу онима који су злостављали несрпско становништво. Ови добровољци су учествовали у сваком убиству и сваком злостављању које сам управо поменула на оба места, и поново имамо оптуженог који је посетио подручје сукоба током тих догађаја. И опет је дошло до унапређења оних који су учествовали у овим убиствима. Да бисмо уштедели на времену, нећу вам показати наређење о унапређењу то је доказни предмет 2015. Нећемо га више гледати, али поново бисмо ту нашли унапређење Вакића. Али сада ћу вам показати једно друго наређење о унапређењу, а то је од 20. марта 1994. године и врло је слично. Ако погледате заглавље, видећете да војвода Шешељ уствари унапређује друге који су доле поменути, а под бројем 2. се помиње Радовић. Помиње се за учешће у Дубровнику и долини Неретве, а то укључује и Невесиње. А под бројем 5. имамо Оливера Барета. Он се помиње као четнички мајор један од оснивача СЧП који је учествовао широм Хрватске – почев од Борова села, затим Окучани у Западној Славонији и на крају у Херцеговини, то јест у

Мостару. Ова оптужница се такође бави догађајима у Сарајеву. Међутим, ми се на овом суђењу не бавимо гранатирањем и деловањем снајпера у Сарајеву. Уместо тога оптужница показује злочине које су починили неки од најближих сарадника оптуженог, посебно Василије Видовић, Славко Алексић и Бранислав Гавриловић, које је касније оптужени хвалио и унапредио за њихове поступке у Сарајеву.

На самом почетку дозволите да вам покажем карту. То је карта Сарајева, а ови црвени делови су општине којима се бавимо на овом суђењу Илијаш, Вогошћа, Илиуа и Ново Сарајево. Оптужени је 20. марта 1994. године – и то је наређење које сте управо видели, наређење односно доказни предмет 2288 – он је унапредио Василија Видовића за његова достигнућа у ширем подручју Сарајева. Оптужени је унапредио човека, који је 5. јуна 1992. године заједно са својим људима убио двадесет два (22) цивила муслимана у Љешеву и међу њима и мушкарце и жене. Оптужени је унапредио човека, чији потчињени су убили ратне заробљенике у лето 1993. године у Црној Реци, и одсекли главу једном цивилу тамо, и такође у лето 1993. године убили двадесет седам (27) муслиманских заточеника у знак реванша за српске губитке на линији фронта. Шешељ је унапредио човека који је заточио многе несрпске цивиле у различитим објектима у затвореничком Илијашу и Вогошћи, општинама Илијаш и Вогошћа у једном дужем временском периоду и изложио их злостављању, укључујући премлаћивање, мучење, силовање, присилни рад у тешким условима на линијама фронта и убиствима.

Василије Видовић потиче из Илијаша. 1991. године он је организовао групу добровољаца Српске радикалне странке, СЧП и провео време са њима на линијама фронта у Хрватској, где је већ учествовао у убиствима у САО Крајина. Када је избио сукоб у Босни и Херцеговини, Видовић се вратио са својим људима у Сарајево. Он је био у тесној сарадњи и сарађивао је са кризним штабом локалног СДС-а. Он и његови људи су могли да раде шта год су хтели и да прођу некажњено. Чућемо сведоке да је Василије Видовић био посебно окрутан и немилосрдан човек који се возао околу у хуипу са људским скалпом на хауби. Он и његови људи су били на широко познати по својој окрутности и убиствима цивила и ратних заробљеника. Упркос свему томе, Видовић је остао близак сарадник оптуженог. Оптужени је долазио у Илијаш и састајао се са њим и његовим људима. И такође, Василије Видовић је долазио у Београд и састајао се са оптуженим. Видовић је остао близак са оптуженим и након рата, и деловао као његов телохранитељ.

Дозволите да се сада осврнем на једног другог блиског сарадника и овде видите фотографију Славка Алексића. У средини ове фотографије, он и његови добровољци Српске радикалне странке, СЧП контролисали су подручје Јеврејског гробља на Грбавици. Он је такође унапређен поново у том наређењу број 124 и у том наређењу он се назива командиром четничког одреда у Новом Сарајеву. После рата оптужени је хвалио Алексића и његове волонтере за њихово деловање на Грбавици и рекао да је учинио велику услугу Српској радикалној странци и српском национализму.

Шта је Славко Алексић урадио за српску ствар? Он и његови људи изложили су несрбе на Грбавици кампањи прогона што је укључивало својевољне претраге домова, пљачке, силовања, премлаћивања и убиства. И мушкарци и жене били су изложени присилном раду у тешким условима. Више од осамдесет (80) цивила је погинуло обављајући присилни рад.

И на крају, Бранислав Гавриловић, звани Брне, он је такође био активан у ширем подручју Сарајева. Гавриловић је постао вођа српског омладинског покрета Босне и Херцеговине, организације која се придружила Српској радикалној странци и покрету СЧП оптуженог након што се Гавриловић састао са оптуженим у Бијељини 1991. године. Оптужени је касније њега поставио на место командира добровољаца у Славонији, Барањи и Западном Срему. И овде видите доказни предмет 1258. То је потврда коју је потписао оптужени и Љубиша Петковић, којом се потврђује да је Гавриловић имао ту функцију у временском периоду од јуна до децембра.

Председавајући судија: Госпођо, када пратим француски превод, видим да они заостају неколико редова. Не знам да ли вас превод на бхс може пратити, али вас молим да мало успорите.

Тужилаштво: Хвала, часни суде, ја ћу мало успорити.

Председавајући судија: Још увек чекам да се на француском преведу моје речи када сам затражио да госпођа Уерц-Рецлаф успори. Изволите, наставите.

Тужилаштво: Да, хвала. Гавриловић је био један од вођа Српске радикалне странке на Илиуи. Током рата је био на челу велике јединице добровољаца. Тужилаштво ће понудити доказе да је Гавриловић, док је био у Хрватској и такође касније у Босни и Херцеговини, добијао наређења из канцеларије Српске радикалне странке у Београду. И он се састајао са оптуженим често и у Београду и у Сарајеву. Он је такође проглашен војводом у мају 1993. године у том наређењу број 124. Показаћу вам само фотографију – Бранислав Гавриловић и други с лева. Дозволите да вам наведем још један пример онога што, дозволите да вам дам дакле, други с лева када се броје сви људи, али не пише име. Дакле, дајте да вам наведем један пример онога што је Гавриловић радио у Сарајеву. Дана 17. јула 1993. године Бранислав Гавриловић и његови добровољци Српске радикалне странке – СЧП заробили су четири припадника Територијалне одбране Сарајево, на њиховим положајима на Голом брду. На планини Игман изнад Илиуе убили су једног од њих, седамнаестогодишњег дечака на лицу места. Остали ратни заробљеници су испитивани. Гавриловић и један од његових подређених су их испитивали. Током испитивања су их ударили, тукли и шутирали ногама. Двојица тих ратних заробљеника су после тога убијени.

Злочини које сам управо описала почињени су, јер су оптужени и други припадници удруженог злочиначког подухвата желели да остваре српску доминацију на одређеним територијама у Хрватској и у Босни и Херцеговини. И многи невини људи су морали да плате велику цену за то. Али, часни суде, дозволите да се сада дам реч свом колеги господину Саксону који ће се позабавити конкретним аспектима улоге оптуженог и злочинима почињеним у самој Србији.

Председавајући судија: Изволите, господине Саксон.

Тужилаштво: Часни суде, да ли бисте могли прецизно да ми кажете колико минута је још преостало Тужилаштву?

Председавајући судија: 32.

Тужилаштво: 32 минута. Па ја ћу покушати да завршим своје примедбе у та 32 минута. Може се догодити да вас замолим да добијем још неколико минута, али пробаћу да то не радим. Часни суде, овај суд, ово суђење је можда било више него било који други предмет који је раније вођен пред Трибуналом, тиче се коришћења речи, језика и израза. Ово суђење тиче се коришћења политичког говора како би се отровала свест људи и жена, и тако промовисали криминални циљеви. Овај предмет тиче се способности оптуженог Војислава Шешеља да користи пропаганду како би навео Србе да се плаше, мрзе и чине насиље над припадницима неспрских заједница у бившој Југославији, посебно над Хрватима и муслиманима. Једна једноставна дефиниција пропаганде јесте да је то покушај да се шире идеје без обзира на истину или тачност. Масовни злочини, као што су масовна убиства и протеривање читавих заједница из њихових домова, што је у средишту овог предмета, захтевају помоћ особа које верују да су зверства која они чине оправдана, нужна и да не подлежу никаквим санкцијама. Пре 90-тих година међунационални односи између Срба, Хрвата и муслимана у бившој Југославији били су релативно добри. Да би се променила та ситуација, да би се Срби убедили да прихвате или врше насиље и разарања нужна за постизање циљева удруженог злочиначког подухвата, које је описала моја колегиница, да би се насилно протерале хиљаде несрба из њихових домова, пропаганда коју су користиле политичке елите, морала је да буде екстремна и таква је заиста и била.

Часни суде, овај рат вођен је речима, а не само оружјем. Желео бих да вам прикажем један кратки инсерт из видео-снимка, направљеног 17. априла 1991. године, у месту по имену Плитвице у Хрватској. То је доказни предмет Тужилаштва број 3155.

Прилог:

“Србија, Србија, Србија

Др Шешељ: Овде живи српски народ, ова је земља српска и заувек ће остати српска”.

Уместо смиривања, Шешељ је на крају окупљеном народу поручио: “Поручујемо новом усташком поглавнику и усташком режиму у Хрватској, пале су српске главе у Српској Крајини од усташке руке, пала је српска глава и у српском Западном Срему и Славонији, осветићемо српску крв”.

Тужилаштво: А последња реченица коју је оптужени изговорио показаће се као пророчанска. Без изузетних вештина комуникације оптуженог и других политичара сличних њему, без Шешељеве способности и решености да усади своју верзију стварности у главе многих Срба било би веома мало такозваних војника пешака који би остварили насилне циљеве удруженог злочиначког подухвата. Било би веома мало војника пешака који би остварили лични циљ оптуженог у име стварања Велике Србије. Следећи видео-снимак сачињен је 21. априла 1991. године и приказује оптуженог како се обраћа у Јагодњаку у Хрватској.

Прилог:

“Др Шешељ: Хрвати, што се нас тиче, могу да изађу из Југославије кад им је воља, кад год пожелe. Само им отворено стављамо до знања да ни педаљ српске територије неће изнети. Ниједан комадић земље на којој се налазе српска села, порушене цркве, српске јаме, кланице, српски логори, српски Јасеновци. Јер ако бисмо то дозволили, били бисмо недостојних својих

славних предака и морали би да се стидимо пред својим потомцима. Могу Хрвати да стварају своју нову државу, али само искључиво западно од линије Карлобаг-Огулин-Карловац-Вировитица. Све што је источно од те линије..."

Тужилаштво: Часни суде, Тужилаштво је итекако свесно тензије која постоји.

Председавајући судија: Можемо ли имати број за овај доказни предмет?

Тужилаштво: Да, то ће бити број доказног предмета 24.

Председавајући судија: Има ли неких проблема?

Одбрана у приправности: Само сам питао за број доказног предмета.

Тужилаштво: Тужилаштво је веома свесно тензије која постоји између међународно признатог права на слободу говора, нарочито права да се изражавају политичке идеје и коришћења говора мржње, једног од основних елемената да се оптужени сматра кривично одговорним за оптужбе наведене у оптужници. Ово није прво међународно суђење неког оптуженог за злочиначку употребу пропаганде. После Другог светског рата Међународни војни суд у Нирнбергу осудио је Јулиуса Страјхера за злочин против човечности, наиме прогон, због хушкања немачког народа да убија и истребљује Јевреје. Баш као што је Јулиус Страјхер наставио да објављује своју такозвану пропаганду смрти, знајући да се у окупираним источним територијама врши истребљење Јевреја, Шешељ је за време оружаног сукоба у бившој Југославији користио реторику демонизације и дехуманизације у односу на несрбе, а да је при томе знао за злочине које чине српске снаге и то као директан резултат његове пропаганде и његових говора. Залагање за коначно решење у току Другог светског рата, које је промовисао Јулиус Страјхер, сматрано је општом кампањом прогона која није била повезана са неким конкретним поступцима или делима. У овом предмету Шешељево учешће у удруженом злочиначком подухвату кроз пропаганду ширења страха и мржње усмерене на несрбе, такође је прерасло у сличну општу кампању прогона. Али, осим тога, Шешељ је својим коришћењем пропаганде директно подстицао конкретне злочине на конкретним локацијама и лично је починио конкретне злочине на конкретним локацијама. С обзиром на његов положај у српском друштву, Шешељ је имао опасну способност да шири своју пропаганду у јавности и врши утицај, како у политичким тако и у војним круговима. И то у исто време. То му је омогућило да регрутује и индоктринира особе из војске да воде рат и почине злочине који су били нужни како би се остварио његов циљ успостављања Велике Србије. Сада бих желео да вам прикажем још један кратки видео-снимак. То је доказни предмет Тужилаштва број 747 и приказује оптуженог како се обраћа српској скупштини септембра 1991. године.

Прилог:

"Др Шешељ: .... Огулин, Карловац, Вировитица мора да буде наше опредељење. То је граница на коју армија мора повући све своје трупе. Ако није у стању без борбе да их повуче из Загреба, треба их под борбом повлачити и бомбардовањем Загреба. Армија има још капацитета које уопште није употребила, ако су јој трупе угрожене она има право да употреби напалм бомбе и све друго што има на својим лагерима. И ту се не смемо играти. Важније је спасити јед-

ну војничку јединицу него се бојати хоће ли тамо и неке случајне жртве пасти. Па ко им је крив хтели су рат, имају рат....”

Тужилаштво: Часни суде, у пресуди у такозваном медијском суђењу, Међународни кривични суд за Руанду осудио је Фердинанда Нахману, Жан Боска Бареагвизу и Хасана Нигезија за злочине директног и јавног навођења на чињење геноцида, и злочин против човечности односно прогон. Судско веће Међународног кривичног суда за Руанду усредредило се на кумулативно дејство говора мржње и навођења на насиље који су избијали из новинских чланака у Кангури и радио-емисија на радио-станици РТЛМ, који су емитовани широм Руанде. У овом предмету, користећи примере и сведочење вештака др Антонија Обершала, Тужилаштво ће на сличан начин покушати да прикаже кумулативно дејство Шешељеве пропаганде. Оно међутим, што чини овај предмет посебним и другачијим од медијског предмета, јесте чињеница да је Шешељ лично починио злочин депортације и присилног премештања својим јавним говорима. Молим вас да имате на уму један важан закључак до кога се дошло у такозваном медијском суђењу у пресуди. У пасусима 1008 и 1009 судско веће напоменуло је да опасност цензуре обично се повезује са гушењем права мањина или група које су у опозицији у односу на власт. Али то није тако у случају политичког говора који је господин Шешељ користио између августа 1991. и септембра 1993. године, јер се господин Шешељ залагао за нешто у име већинског становништва Србије и подржавајући на тај начин режим Милошевића, који је био на власти као и његове полицијске и војне снаге. У овом поступку није уопште реч о кршењу права неке мањине да се слободно изрази.

Споразуми везани за међународна људска права препознају тензије које могу постојати између права на слободу изражавања и других основних људских права. Пресуде Европског суда за људска права нуде неке смернице у односу на то када такозване борбене речи, односно изражавање тврдих, па чак и насилничких порука на демократском тржишту идеја, прелази границу између законитог и незаконитог говора. Одлучујући фактор у јуриспруденцији, која се бави питањем да ли политички говор може бити легитимно ограничен, јесте следеће: да ли говор, или порука, садржи позив на насиље или је способна да подстакне насиље? Могао бих да скренем пажњу часном суду на случај Шурек против Турске од 8. јула 1999. на странама 27 и 28, у паралелном мишљењу у једној другој пресуди, која је објављена истог дана у предмету Шурек и Ождимир против Турске, на страни 45, судије Европског суда за људска права сутерисали су да би мање пажње требало обратити на форму речи које су употребљене, а више на општи контекст у коме су те речи употребљене, као и на њихово вероватно дејство. Да ли је језик који је употребљен требало да распасти страсти или да некога наведе на насиље, да ли је постојао реалан истински ризик да би то заиста могло да се деси. Да ли је аутор увредљивог текста био на утицајном положају у друштву, што би вероватно појачало дејство његових речи. Да ли је ова публикација била истакнута тако што је објављена у новинама или неком другом медију, што је вероватно могло да појача утицај спорног говора. Да ли су речи изговорене далеко од средишта насиља или на његовом кућном прагу.

Часни суде, ово паралелно мишљење представља више изнијансиран и ригорознији тест за легитимно ограничавање говора од неких општијих критеријума које већина судија Европског суда за људска права примењује. Али, уколико би судско веће одлучило да примени

овај ригорознији тест на доказе који се односе на Шешељеву пропаганду, предочене у овом предмету, увидеће да је чак и на овом вишем нивоу анализе говор овог оптуженог био криминалне природе. Вештак Тужилаштва др Антони Обершал навешће низ тема и метода наговарања који су послужили пропаганди оптуженог посебно ефикасном. На пример, једна од идеја је сте та да је српско становништво угрожено и да је у опасности. У пролеће и лето 1991. године Војислав Шешељ је све више користио своје изузетне говорничке вештине како би убедио Србе да припадници других народности, посебно Хрвати, представљају велику опасност за опстанак Срба као заједнице. Шешељ је Хрвате називао усташама како би повезао све Хрвате са фашистичким режимом који је сарађивао са нацистичком Немачком у току Другог светског рата. Желео бих само на тренутак да вам покажем један кратки снимак. То је доказни предмет Тужилаштва број 755. То је првобитно био део документарца Би-Би-Сија "Смрт Југославије" и приказује оптуженог како говори пред Савезном скупштином у Београду у лето 1991. године.

Прилог:

"Др Шешељ: ... у самим коренима угрожено. Усташке хорде атакују на српска села, на српске жене и децу. Усташке хорде настоје да доврше онај геноцид над српским народом..."

Тужилаштво: Још једна говорничка техника коју је Шешељ користио било је стално приказивање српског народа као жртве прошлих и садашњих злочина које су починили Хрвати и припадници других народа. Шешељ је врло вешто користио то осећање да су Срби жртве, као оправдање за колективно насиље и освету, укључујући губитак територија.

Следећи видео-снимак опет је део доказног предмета 724. То је део говора одржаног 21. априла 1991. у Јагодњаку у Хрватској.

Председавајући судија: Пре него што наставимо, господине Саксон, стичем утисак да су ови делови видео-снимака на које нам указујете можда преведени већ и на папиру, али такође постоји и увод на енглеском пре него што господин Шешељ говори. Не знам да ли то такође имамо на папиру. Не знам да ли је то такође преведено на бхс. Тај увод на енглеском, то треба проверити. Уколико није преведено, онда би то требало да се исправи, јер је то део онога што чујемо на енглеском и то би требало такође да буде преведено на бхс. Могу ли да замолим бхс кабину, да ли сте преводили енглески увод?

***** Не, нисмо (но, ње хавен'т транслатед тхат, уоур Хонор)

Председавајући судија: Господине Саксон, не би требало то тако да радимо. Ако се било шта пусти на енглеском, ако је то и увод и ако то нисте записали као део своје уводне речи, то смо ипак чули. И стога вас позивам да поново пустите овај последњи видео-инсерт и замолио бих бхс кабину, а наравно, и француску, да преведу такође и овај увод, оно што је рекао новинар, а не само онај део који ви сматрате релевантним за своју уводну реч. То смо ипак чули то је допрло до наших ушију на енглеском, дакле, треба да допре до ушију свакога ко слуша ово суђење.

Тужилаштво: Можемо то. То ћемо сада урадити, часни суде.

Председавајући судија: Да, молим вас, господине Саксон. Учините то.

Прилог:

Због тога су екстремистички сарадници господина Милошевића почели да провоцирају сукобе између Срба и Хрвата.

“Др Шешељ: ... у самим коренима угрожено. Усташке хорде атакују на српска села, на српске жене и децу. Усташке хорде настоје да доврше онај геноцид над српским народом...”

Председавајући судија: Молим вас наставите, господине Саксон.

Тужилаштво: Још једна говорничка техника коју је Војислав Шешељ користио била је стално приказивање српског народа као жртве прошлих и садашњих злочина које су починили Хрвати и други народи. Он је врло вешто користио то осећање да су Срби жртве, као оправдање за колективно насиље и освету. Укључујући губитак територија. Следећи видео-снимак опет је део доказног предмета 724 и то је одломак из говора оптуженог у Јагодњаку у Хрватској из априла 1991. године.

Прилог:

“Др Шешељ: Нови усташки поглавник и Титов генерал Фрањо Туђман и нова усташка власт у Хрватској поново су српском народу поднели злочиначку каму под грло. Али ми више никада нећемо дозволити да се обнови геноцид. Ако покушају са новим геноцидом над српским народом, поручујемо им, осветићемо сваки српски живот. А испоставићемо им рачуне и за злочине у новијој прошлости. Ништа неће остати некажњено. И нећемо дозволити...”

Тужилаштво: Шешељеви говори су демонизирали и дехуманизовали Хрвате, муслимане и друге несрбе тако што су их приказивали, користећи негативне стереотипе, повезујући све Хрвате са фашистичким усташким режимом етикетирајући Бошњаке као присталице фундаменталистичког панисламистичког покрета који наводно намерава да преузме контролу над Босном и Херцеговином.

Следећи доказни предмет је из доказног предмета 569. То је део интервјуа који је оптужени дао магазину који се зове “Он” и то 24. маја 1991. и оптужени је тог дана, између осталог, рекао: “А како са усташама да преговарате? Па јесте ли се данас уверили да је хрватски народ у целини усташки? Мало има изузетака”. Демонизовањем и дехуманизовањем Хрвата и муслимана Шешељеви говори су уклонили било какву потребу да се доводи у питање моралност и легалитет злочина који су почињени у односу на несрбе. У исто време, Шешељеви говори су славили српски народ и његово понашање у ратно време, даље подстичући агресију и насиље у односу на друге националне групе. Следећи пример који ћете видети пред собом је из доказног предмета Тужилаштва 1836. То је одломак из чланка који је објављен у новинама Српске радикалне странке “Велика Србија” број 10, из 1991. године, и ту оптужени каже у односу на Србе из Крајине: “Ми поздрављамо јуначки српски, вођу јуначког српског народа Милана Бабића који је се налазио у првим борбеним редовима одбране Српства који својим умом и својом храброшћу израста у ред највећих синова српског народа. Поручујемо му да ћемо на сваки његов позив хиљадама четника прискочити у помоћ. Поздрављамо и Српску демократску странку Босне и Херцеговине и њеног умног вођу др Радована Карауића који је вољом српског народа у од-

брани националних интереса стао у прве редове. Ми поручујемо да неће остати усамљени. Док су српски четници спремни да следе славу својих предака”.

И тако се наставио процес изазивања у великом сегменту српског становништва осећаја угрожености. Да им Хрвати, да су Хрвати и други несрби особе којих се треба плашити, које треба мрзети и да акције, укључујући и екстремне акције, треба брзо предузети да би се уништила ова велика опасност за Србе. Неколико аспекта употребе језика од стране оптуженог од 1991. до 1993. године чине његов облик политичког говора злочиначким.

Прво, Војислав Шешељ је користио ове конкретне облике изражавања у оквиру агресивног контекста рата и политичких немира, када су припадници свих националних и етничких заједница били врло подложни његовим порукама страха и мржње.

Друго, Шешељ је био у целости свестан своје сопствене политичке моћи и своје изузетне способности да врши утицај на људе путем својих говора. Изјаве које је давао оптужени за филм Би-Би-Сија “Смрт Југославије” као и изјаве које је Шешељ давао током свог сведочења у предмету Милошевић су илустрација тога. Следећа два видео-снимка долазе из филма “Смрт Југославије”, и то је доказни предмет Тужилаштва 756.

Прилог:

“**Др Шешељ:** ... народ му је звиждао. Међутим, ја сам онда одржао један ватрени говор коме је народ почео аплаудирати. Милан Бабић хтео да се помири са Рашковићем, али је Рашковић одбио на лицу места. И ту је политички пао”.

“... Први пут сам тамо ишао 9. марта, када је Вук Драшковић рушио Београд, овде, у демонстрацијама против режима. Ја сам ишао у Славонију да дижем устанак српског народа. Ја сам поносан таквом својом улогом 1991. године. Тражили су ме Срби тамо. Звали су ме. Прво нису веровали много Милошевићу. Он им је давао нека обећања али није увек све испуњавао. Осећали су се угроженим. И пошто смо ми у том Српском четничком покрету окупили велики број одлучних људи и способних и храбрих, тражили су помоћ. ...”

Тужилаштво: Следећи доказни предмет је део доказног предмета Тужилаштва, мислим 2828. То је исказ господина Шешеља током суђења Слободану Милошевићу, и то је из сведочења оптуженог од 24. августа 2005. године, страница 43125, када је уважени судија Бономи поставио питање господину Шешељу који је тада био сведок.

Прилог:

“**Судија Бономи:** Господине Шешељ, колико је тамо било добровољаца из Српске радикалне странке?

А Шешељ је одговорио: Па то је у пропагандне сврхе речено да их је било око 30.000, али стварна цифра би била око 10.000”.

Тужилаштво: Дакле, докази Тужилаштва ће показати да – када је Шешељ користио политички говор да шири страх и мржњу међу различитим националним групама – његове акције су биле израчунате и намерне.

Треће, демонизовањем и оцрњивањем несрпског становништва, Шешељеви говори у главама његових слушалаца оправдавали су дела насиља почињена у односу на Србе и помогла да се таква дела сматрају дозвољеним.

Четврто, такви говори мржње Шешеља сами по себи штетили су људском човечанству, људском достојанству несрба у бившој Југославији, и према томе, чине део прогона.

Пето, као што је моја колегиница рекла, Шешељеви говори су директно подстицали и хушкали Србе, мушкарце и жене, да чине дела насиља против несрба.

Шесто, Шешељ је својим говорима промовисао страх и мржњу у односу на несрбе, лично починио злочине против човечности депортације и присилног пресељавања. Шешељеви злочиначки облици јавног изражавања су имали велики утицај у покрајини Војводина у Србији где је живело више од 72.000 Хрвата пре почетка рата.

Часни суде, морам сада да прекинем свој говор. Видим да ћу сада формално да убрзо стигнем до 32 минуте. Уколико желим да прочитам остатак свог уводног излагања и презентујем доказне предмете, требаће ми можда још 10 минута, или можда мало више, и треба ми упутство Претресног већа колико још времена могу да имам на располагању.

Председавајући судија: Господине Саксон, веће је одлучило да вам да још 12 минута, дакле, до 10.

Тужилаштво: Хвала, часни суде. Ова карта пред вама је карта 20 из регистратора са картама, који сте добили јуче, и у средини видимо покрајину која се зове Војводина. То је покрајина у Србији, и видите Београд на југу, и видите место Хртковци. То је једна црвена тачка северозападно од Београда. Војводина је покрајина у Србији која се граничи са Хрватском, то јест источном Славонијом, Барањом и западним Сремом. На крају ће Војводина постати упориште Српске радикалне странке и оптужени је посетио бројне локације у Војводини више пута. Као што ћете чути од вештака Тужилаштва Ерета Бо током 1991. и 1992. године, приближно 250.000 српских избеглица је дошло у Србију из Хрватске и делова Босне и Херцеговине. Више од 95.000 ових српских избеглица је стигло у Војводину. Неки од њих у аутобусима које је организовала Српска радикална странка. Да би се направио простор за те избеглице и да би остварио своје властите политичке циљеве, оптужени је говорио на митинзима, на приватним састанцима и у српској скупштини, позивајући на протеривање Хрвата из Војводине. Он је прогласио Хрвате нелојалним грађанима који се морају протерати. И уз помоћ нашег референта за предмет и преводилаца који седе у кабинама, ја ћу сада да идем даље, игнорисаћу доказни предмет 745 и 612, и идем даље. Хрвати су тада живели у једном пољопривредном селу Хртковци, које је око сат времена вожње северозападно од Београда, и где су живеле неке од жртава кампања Војислава Шешеља да протера Хрвате из Србије. Напетост је почела да расте у Хртковцима током друге половине 1991. са доласком српских избеглица у ту заједницу. Срби изван Хртковца, као и српско становништво тог села, придружили су се Српској радикалној странци и малтретирали и претили неким угледним Хрватима и рекли им да напусте село. Дана 6. маја 1992. године Шешељ је говорио на једном јавном митингу у Хртковцима, који је организовала Српска радикална странка. Сведоци Тужилаштва ће описати како је Шешељ позивао на протеривање Хрвата из те заједнице. Оно што сада видите на екрану је одломак из доказног предмета Тужила-

штва 556, и то је из говора који је Шешељ држао у Хртковцима тог дана. То је поново штампано у једној од његових књига "Ђаволов шегрт", "Злочиначки римски Папа Јован Павле ИИ". И видимо да Шешељ каже следеће, у првом параграфу: "У овом селу, Хртковцима, и у овом месту српског Срема нема места Хрватима. Којим Хрватима само има места међу нама? Само оним Хрватима и њиховим породицама који су заједно са нама крварили на фронтима. Уосталом, њих су само називали Хрватима. Код њих је већ ослобођена свест, било их је неколико и међу њима нашим добровољцима, они ће остати међу нама и сви остали морају напоље из Србије".

А затим у следећем параграфу, нешто ниже усред следећег параграфа, он каже: "... Добра. Е па, лепо. Ако немамо могућности, онда треба свакој избеглој српској породици да дамо адресу једне хрватске породице. Даће милиција. Милиција ће радити онако како власт одлучи, а ми ћемо ускоро бити власт. Лепо. Све избегле српске породице ће доћи на хрватска врата и затеченим Хрватима дати своје адресе у Загребу, или у другим хрватским местима. Хоће, хоће. Биће довољно аутобуса извешћемо их на границу српске земље. Одатле пешке нека продуже, ако сами не оду".

И касније, још један параграф, оптужени је рекао окупљеним Хрватима следеће: "Убеђен да ћете и ви Срби из Хртковаца и осталих села у околини знати да сачувате међусобну слободу и јединство и да ћете се врло брзо отарасити преосталих Хрвата у вашем селу и околним".

Сведоци Тужилаштва ће онда описати страх који је изазвао Шешељев говор и кампању протеривања Хрвата која је уследила у селу Хртковци, а која је у великој мери била огледало инструкторија које је дао Шешељ у свом говору.

Сада ћу да прескочим још један део своје уводне речи, и прећи ћу на страницу 18, параграф 27. Докази ће показати да је Шешељ користио све расположиве медије-телевизију, радио, дневне новине, укључујући и два листа Српске радикалне странке, један штампан у Београду, а други у Бањалуци, недељнике, и лично појављивање да шири свој говор мржње. Карикатура коју видите на екрану је доказни предмет Тужилаштва 0666, чак су и карикатуре коришћене да би се шириле поруке којима су нападани несрби, а величало насиље против Хрвата и муслимана. Ова карикатура је објављена у јулу 1993. године у издању "Западне Србије" једног од листова Српске радикалне странке. Ова карикатура је штампана поред чланка са насловом "Нема коезистенције са исламом". Карикатура приказује велику српску православну цркву и човека са метлом који мете мале уамије из подручја око цркве. Докази Тужилаштва ће показати да је у време када је објављена ова одвратна карикатура, порука је већ промовисана. Разарање муслиманских културних објеката, као начин уништавања муслиманског идентитета и присуства, већ је било остварено у многим заједницама у Босни и Херцеговини.

А сада параграф 29. Разумно је питати, како су саме речи изречене и написане речи Војислава Шешеља преношене путем радија и телевизије објављиване у новинама, и у бројним књигама оптуженог могле да подстакну толико људи да почине толико страшних злочина. Часни суде, одговор лежи у самој људској природи. Професор Антоније Обершал ће објаснити већу како је свако људско биће подложно развијању осећања страха као резултату говорништва и како је потребан врло мали емотивни корак од уобичајеног људског осећања страха до отровног менталитета мржње. Најновија историја садржи у себи трагичне примере о томе како су обич-

ни људи, људи као ви и ја, у одређеним околностима могли бити убеђени да почине најстрашнија дела. Због тога ће неки од доказа Тужилаштва који ће такође бити усмерени на обичне мушкарце и жене српске националности многе врло младе на почетку живота, који су веровали у поруке Војислава Шешеља и следили његово вођство, узимали оружје, ишли у рат и починили окрутна дела.

У времену које ми је преостало желео бих да покажем видео снимак тих младих волонтера, мушкараца и жена. Први видео снимак долази из доказног предмета Тужилаштва 2875. То је документарни филм "Град изгубљених душа".

Прилог:

(Пуштање филма.)

...можемо се само борити са њима. Зашто? Зато што су убили наше људе, убили нашу децу. Ви никада нисте видели дете старо две године са главом. Глава детета је на свињи, знате, а свињска глава је на дететовом телу. Знате шта то значи? Да ли сте то икада видели? Не. Да са таквим људима ми дискутујемо никада. Остаје нам само да се боримо до краја, до последњег. До последњег метка. До последњег усташе. То је све.

Тужилаштво: Часни суде, нису сви ратови и борбена дела били илегални. Али Шешељев рат речи је имао кривично значење због једног основног разлога – овај оптужени је остварио своје право изражавања у злочиначке сврхе да шири страх, мржњу, насиље и патњу у бившој Југославији, у покушају да се успостави јединствена српска држава. Његова Велика Србија. Из тог разлога и из свих разлога које сам поменуо, Шешељ заслужује да се сматра одговорним за злочине против човечности и кршење закона и обичаја ратовања.

Председавајући судија: Хвала, господине Саксон. Тиме се завршава уводна реч тужилаштва како схватам? Господине Хупер, јуче када сам вас питао да ли ћете ви имати неку уводну реч, казали сте да не можете у том тренутку да дате уводну реч. Ми смо свесни да би господин Шешељ више волео да се одложи уводна реч, то нам је рекао раније. Да ли има неког новог развоја догађаја у том смислу о чему бисте желели да нас обавестите?

Дејвид Хупер: Па од јуче нисмо имали никакав контакт са др Шешељем. Тако да ја, у ствари, нисам у стању да додам било шта у вези са тим. С моје стране свакако не постоји намера, као што сам јуче напоменуо да вам се обратим овог јутра неком уводом речју. Већ бих пре тражио да се сачува могућност да господин Шешељ то уради у неком каснијем тренутку. А свакако, као што сам јуче напоменуо, надам се да ће тај тренутак доћи, тако да нећу ништа поднети као уводну реч у име одбране. Али можда би било одговарајуће да са своје стране кажем само неколико уопштених речи. С обзиром на посебну, можда необичну позицију у којој се као додељени бранилац сада налазим и у којој се ми, као његов додељени тим одбране, сада налазимо. Нећу пуно времена узети, ако ми дате ту прилику.

Председавајући судија: Наравно, господине Хупер, имате ту прилику сада.

Дејвид Хупер: Хвала. Др Шешељ, наравно, није овде, а разлог зашто сам ја овде као што, верујем да сви знамо јесте, наравно, то што сте ви судије подржани гледиштем судија из Жалбеног већа заузели став да се др Шешељ без потребе понаша опструктивно и да зато што се

тако понаша, нећу ићи даље од тога, не поступа ни у свом интересу а ни у интересу правде. Стога је веће заузело став и имало подршку Жалбеног већа да под таквим околностима његово право да сам себе представља треба да му се одузме, а да ја и др Шеј, као и други који су сада додељени, треба да чинимо његов тим одбране. Укратко, стало се на позицију да у његовом одсуству – а он би сам себе представљао – је боље да он има неког заступника него никаквог, али то није, а сви смо тога свесни, идеална ситуација. Напротив, то је далеко од идеалног знам да и ја и други припадници додељеног тима, као и ви судије, бисте много више волели и ми бисмо много више волели да др Шешељ игра у овом суђењу колико је год могуће истакнуту улогу и то због доброг разлога. Др Шешељ је, уосталом, оптужен за најозбиљнија кривична дела. То су веома озбиљне оптужбе, као што смо управо чули, Тужилаштво је то изложило јуче, и данас се др Шешељ изјаснио као да није крив и добровољно да је дошао у Хаг и предао се како би одговорио на те тврдње и на те оптужбе. Због свега што је јутрос речено овде и што је с времена на време објављивано у медијима током протеклих неколико година, ми се не подсећамо због њега да треба да докажемо његову невиност. Он не треба да доказује да није урадио оно што му се приписује. Тужилаштво га је оптужило, подигло је оптужницу против њега и на њима је, наравно, да докажу и то на једном високом нивоу, користећи највише критерије да је он починио та кривична дела. Укратко, да то докаже у потпуности. Познајемо овога човека, сви знамо, пошто је то наша јурисподенција, у овом тренутку се он сматра невиним када је реч о овим оптужбама. Тако да на почетку овог суђења је веома важно да ви, као судије, подсетите сами себе да је овај човек у овом тренутку неко кога треба сматрати невиним када је реч о овим оптужбама и да у овом тренутку, ако треба да будете пристрасни онда треба да будете пристрасни, у његову корист, а не против њега. Он није сада овде, али требало би и од суштинског је значаја да и он учествује у сопственом суђењу колико год може. Јер, на крају крајева, то је једино суђење коме ће он бити изложен, и он то добро зна. Ја, бар, тако мислим. Он је интелигентан и осетљив човек. Он је, такође, и храбар човек. На основу поступака за које смо видели да их је починио током низа година, надам се да ће скупити храбрости да остави на страну своју кивњу која је можда и оправдана. Дакле, да то стави на страну да дође овде и да се суочи са оптужбама, што ја не могу да урадим, јер ми није дозвољено. Али наглашавам да је то у његовим рукама и ни у чијим другим. Од тога ће зависити да ли ће се у потпуности одговорити на оптужбе у овом суђењу путем његовог учешћа, и да ли ће тиме ово суђење бити са успехом закључено. Онако како би он то желео. Хвала, часни суде.

Председавајући судија: Хвала, господине Хупер. Рекли сте нам да је тренутна ситуација далеко од идеалне, и у два момента сте рекли да бисте желели да господин Шешељ игра што важнију улогу, што више да игра улогу у суђењу. Судско веће се слаже са тиме и судско веће вам у овом тренутку захваљује на тој примедби коју сте направили.

Неколико процедуралних питања пре него што направимо паузу. Пре свега судско веће је примило од представника секретаријата поруку да је господин Ван дер Спул тренутно у преговорима да се види да ли би он могао да преузме улогу коју је судско веће имало на уму везано за њега када је донело одлуку јуче. Друга ствар, судско веће је обавештено да је Тужилаштво можда неће наставити са својом молбом да тражи преглед психичког стања и да разматра могућност да повуче ту молбу. Судско веће би волело да добије то написмено, један или два реда би било сасвим довољно. Следеће питање односи се на редослед сведока. Судско веће је примило

јутрос један кратак списак за редослед сведока у периоду од 6. до 14. децембра 2006. године. Могу ли да сматрам да је то редослед сведока око кога се стране слажу?

Тужилаштво: Да, часни суде.

Председавајући судија: То значи да сада нећу користити њихова имена: први ће бити ВС 1133, други ВС 1136, а трећи ВС 1134, четврти ВС 1135, затим један сведок који ће сведочити путем видео-линка, мислим да би то у овом тренутку могао бити једино ВС 053, јер је јуче донета одлука везана за ВС 1141; шести на листи је ВС 017, а затим седми је сведок вештак Ива Табо.

Господине Хупер, јуче је Тужилаштво поднело још једну додатну информацију везану за сведока 1141. То је, углавном, имало везе са видео-линком. Постоји и поднесак у коме се тражи измена мера заштите које ће бити примењене. Уколико бисте желели да још увек одговорите на то, имаћете прилику да то учините. Наравно, уколико бисте желели сада да одговорите на то, јер мислим да нисмо примили никакав други одговор, али нисам сигуран да ли је та молба преведена и да ли је господину Шешељу скренута пажња на то. Мислим да то морам претпоставити да још увек није учињено. Стога, ако бисте желели да одговорите можда бисмо то могли да урадимо на полузатвореној седници, ако бисте желели да се позабавите садржајем.

Дејвид Хупер: Можете ли само да ми дозволите један тренутак?

Председавајући судија: Да, свакако. Изволите, господине Хупер.

Дејвид Хупер: Ми бисмо волели уколико би се позитивни медицински доказ понудио у вези са тим сведоком. Ако би, извињавам се, ако можете да ми дозволите још један тренутак?

Председавајући судија: Ако бисте више волели да то буде писмено обављено данас поподне онда?

Дејвид Хупер: Да, свакако постоји одређена збрка, извињавам се.

Председавајући судија: Па можда чак и пре него што се то званично поднесе, можда би један примерак оптужбе и порука судског већа могли да убрзају ту одлуку.

Дејвид Хупер: Извињавам се, говоримо о истом сведоку, али у другој мери. Дакле, немамо примедби на изобличавање лика и гласа

Председавајући судија: Хвала вам. Онда је то, сасвим јасно видим да је то оно што је додатно било тражено. Да, мислим да је тако. И још једно питање којим сам хтео да се позабавим...

Тужилац: Извињавам се, часни суде, што вас прекидам. Док још говоримо о сведоцима, хтео бих да обавестим судско веће да сам јуче обавестио судско веће о томе колико ће сведочити вештак Ива Табо, уколико успемо да ступимо у контакт са њом у децембру. Јуче смо мало расправљали и после отворених и искрених преговора договорили смо се да, ако госпођа Табо сведочи у децембру, да ће то сведочење да се односи само на њен извештај који је везан за миграције из Војводине, а посебно из места Хртковци. Тако да би она сведочила у неком другом тренутку о Босни.

Председавајући судија: Мислим да сте рекли да је одлучено да ће она сведочити. Претпостављам да сте тако рекли очекујући да ће судско веће да се сложи?

Тужилац: То је апсолутно тачно, часни суде

Председавајући судија: Судско веће се слаже.

Дејвид Хупер: Могу ли само да напоменем да јуче нисмо имали приступ доказним предметима ВС 054 нити свим доказним предметима. Тек јуче увече сам успео да их прочитам до краја. И наше мишљење о сведоку ВС 054 је стога отворено за расправу. Тужилаштво је тражило да он буде присутан у првом заседању. Ја не желим да оптеретим судско веће више тиме, али само да напоменем да до тренутка када завршимо ову јутарњу седницу, да ћемо потврдити на један или други начин цео списак сведока.

Председавајући судија: ВС 054 у овом тренутку није на списку који је поднет али колико сам схватио, биће замене уколико остане нека празнина. Да ли је то тачно? Али стране то још увек треба да расправе.

Тужилаштво: Па уколико би то било нужно, свакако бисмо се потрудили колико год можемо да доведемо сведока ВС 054

Председавајући судија: Да, али тај сведок није на списку у овом тренутку, зар не? Тако да ја не очекујем тако нешто у овом тренутку. Али судско веће ће размотрити тренутну ситуацију. Сада имамо седам људи на списку. Ја још увек нисам напустио ово питање сведока. Судско веће је приметило да је прошле недеље, барем нам је јуче речено, да је постојала комуникација између Тужилаштва и господина Хупера и господина О'Шија у вези са редоследом сведока. Судско веће је приметило да је то било у једном тренутку када је господин Шешељ још увек сам себе представљао. Стога би одговарајући начин да се расправи редослед сведока у том тренутку. Да се то уради са господином Шешељем, јер мислим да то није било у време статусне конференције. Наравно, у међувремену процедурална ситуација се променила и стога ћемо наставити онако како се ситуација развила у међувремену после тих контаката од прошле од недеље. И на основу споразума, који је направљен између страна у спору, што сада одобрава судско веће. Али ја хоћу да напоменем само колико је важно да се увек поступи у контексту ситуације која је постојала тада када је реч о процедури, као и о томе ко кога представља.

Има ли било каквих других питања које би стране желеле да покрену у овом тренутку? Јер ако сада прекинемо суђење, то ће онда бити до 6. децембра до када судско веће очекује да ће први сведок већ бити позван. Видим, одмахујете главама. То је, дакле, негативан одговор са стране Тужилаштва. Господине Хупер, да ли ви имате нешто да кажете?

Дејвид Хупер: Не, нема других питања. Хвала.

Председавајући судија: Онда ћемо завршити са радом за данас, и наставићемо 6. децембра у 14,15 после подне у истој судници.

Устаните молим.